

[Formanden.]

Udvalget angående forslag til lov om ændring af reguleringstidspunktet for arbejdsløshedsunderstøttelse i 1966 har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ekspropriation til udvidelse af bygningsanlæggene på Finseninstituttets ejendom har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Axel Ivan Pedersen har meddelt mig, at han ønsker til handelsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Finder ministeren det foreneligt med egnsudviklingslovens formål og ånd, at der inden for bestemte områder af landet, som i industriel udvikling står tilbage for det øvrige land, og som i øvrigt er ramt af særlige økonomiske vanskeligheder, ydes lån af egnsudviklingsrådets midler til at flytte erhvervsvirksomheder fra sted til andet inden for området?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 4. februar, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om garantier eller lån til bygning af mindre fragtskibe.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om skolevæsenet i Grønland.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ungdomsklubber m. v. i Grønland.

4) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til folketingsbeslutning om privat finansiering af en fast forbindelse over Store-Bælt [af Ninn-Hansen m. fl.].

Mødet hævet kl. 16¹³.

58. møde.

Fredag den 4. februar kl. 10.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om garantier eller lån til bygning af mindre fragtskibe.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 32) findes i tidenden sp. 904, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 151).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Mohr Dam: Udvalget har holdt 3 møder og har indhentet oplysning vedrørende lån og tilskud til drifts- og produktionsmidler på Færøerne. På baggrund af den færøske henstilling indstilles lovforslaget til uændret vedtagelse.

Jeg vil personlig gerne sige tak for den enstemmige tilslutning til lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om skolevæsenet i Grønland.

(Lovforslaget (nr. 104) findes i tillæg A. sp. 1205, fremsættelsen i tidenden sp. 2807).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den under punkt 3 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ungdomsklubber m. v. i Grønland.

(Lovforslaget (nr. 105) findes i tillæg A. sp. 1193, fremsættelsen i tidenden sp. 2812).

Dupont: Forslaget til lov om skolevæsenet i Grønland er i sin udformning på én gang en ajourføring af den danske folkeskolelov og en række tekstanmærkninger til de årlige finanslove. Så vidt er det foreliggende forslag udtryk for, at der skabes en tiltrængt sammenhæng. Tekstanmærkningerne indeholder betydelige afvigelser fra den oprindelige lov for skolevæsenet i Grønland, der blev vedtaget i 1950. Skolevæsenet og den pædagogiske undervisning har i disse 16 år gennemgået en rivende udvikling. Den grønlandske skoledirektør og Grønlandsministeren fortjener derfor ikke utak for fremsættelsen af dette forslag til en ajourføring, der også i sit sigte og pædagogisk tager hensyn til de særlige grønlandske forhold.

Der er da også stort set enstemmighed i landsrådet om dette lovforslag, og det er vel ud fra den betragtning, Grønlandsministeren bl. a. lader følgende komme til udtryk i sin fremsættelse:

„Det må fortsat være målet, at grønlanderne selv efterhånden varetager samfundsopgaverne, men for at de kan gøre det, må de uddannes hertil, og dette forudsætter igen gode grundlæggende skolekundskaber.“

Så vidt kan jeg give lovforslaget tilsagn om en velvillig behandling, men en række spørgsmål melder sig dels på baggrund af den debat, der er ført i Grønland, dels på baggrund af, at lovforslaget ikke helt tilgodeser de seneste års pædagogiske udvikling. Disse spørgsmål af principiel art mener jeg bør gennemdrøftes i udvalget.

Mit første spørgsmål til Grønlandsministeren bliver da, om det er helt nødvendigt at få lovforslaget igennem i denne samling. Der bør gives mulighed for nye overvejelser gennem udvalgsarbejdet og måske også besøg i Grønland. Det ville, selv om det drejer sig om skole og pædagogik, være rart at vurdere forholdene på stedet. På

baggrund af den debat, der har fundet sted, vil der være grund til nøjere eftertanke også for landsrådet — det gælder bl. a. spørgsmålet om børnehaveklasserne. Når en ny overvejelse efterlyses, skyldes det, at jeg har forstået forholdet sådan, at landsrådet egentlig gerne ville have det lovfæstet som noget bestemt, at der skulle etableres børnehaveklasser i alle større byer, mens der efter lovforslaget kun skal etableres klasser, hvis lokaler og arbejdskraft er for hånden.

Dertil kommer, at skoleinspektør Ingmar Egedé i Grønlandsposten den 14. april 1965 skriver:

„En omarbejdelse af den i Danmark benyttede skolemodenhedsprøve har sammen med lærernes udtalelser om de prøvede børn i Egedesminde vist, at kun 23 af 67 børn et halvt år ind i 1. klasse var skolemodne. Resten vil være hæmmet af en for tidlig start i skolen resten af deres skoletid.“

På denne baggrund foreslår skoleinspektøren, at børnehaveklassen udstrækkes til 2 år, og at skolegangen i 1. klasse først begynder i 8 års alderen. Dette sidste forslag om udsættelse af skolegangen er jeg ikke enig med skoleinspektøren i, men det er dog et spørgsmål, om ikke det bør tilstræbes, at børnene starter i børnehaveklasse f. eks. i 5 års alderen for derved at få en hurtigere tilpasning til undervisningen i dansk og til skolelivet i det hele taget.

Selve strukturen i lovforslagets § 17 er der også god anledning til at kigge nærmere efter i sømmene. Der er vel ikke absolut grund til at kopiere 1958-lovens muligheder for delt og udelt skole på den grønlandske skole. Erfaringerne i Danmark er jo gået i retning af, at omkring 65 pct. af samtlige klasser føres udelte frem til 7. klasse. Den mindre klassekvotient og de særlige forhold i Grønland må gøre det muligt og måske også nødvendigt at gennemføre det udelte skoleprincip med differentieret undervisning også for derved lettere at kunne finde ud af børnenes placering i uddannelsen efter 14 års alderen. Det behøver ikke at udelukke gennemførelsen af erhvervsbetonet undervisning på 8., 9. og 10. klassetrin, ligesom børnene såvel med som uden forberedelsesår må kunne overgå til den 3-årige reallinje.

[Dupont.]

Det har glædet mig, at der i §§ 41 og 42 fastsættes fortsat forældrerepræsentation, ligesom det er hensigten, at ministeren skal bemyndiges til at foretage en revision af bekendtgørelsen om tilsynet med skolerne. Det må imidlertid henstilles, at der gives forældrene ret til mere end 1 repræsentant.

Samarbejdet mellem hjem og skole er i dette lovforslag ligesom i den danske lov i alt for ringe grad blevet tilgodeset. Som det grønlandske lovforslag går foran i spørgsmålet om indførelse af børnehaveklaser, havde der jo ikke været noget i vejen for også at gå foran, når det gælder formålsparagraffen. Det ville være rart, om det blev fastslået, at der skal etableres et samarbejde mellem hjem og skole, ikke mindst i et område som det grønlandske, hvor såvel skolen som hjemmet må formodes at have virkelig gavn af et samarbejde.

I formålsparagraffen kunne der vel også blive plads til at sige to ord om opdragelse til demokrati. Jeg ved meget vel, at der her kan henvises til den blå betænkning, men det er nu alt sammen mere sikkert, hvis det placeres i loven.

Under dette skolelovsforslags tilblivelse har der været ført en kraftig debat om grønlandsk sprog og kultur. Det kunne til tider se ud, som om lovforslaget slet ikke tilgodeser de sproglige og kulturelle aspekter, men det er jo ingelunde tilfældet, idet der gives mulighed for undervisning fra 1. til 5. klassestrin i grønlandsk.

Rektor Chr. Stærmose har grundigt sat denne diskussion på plads, idet han i Grønlandsposten den 29. april 1965 skriver:

„Skal skolen stille efter at føre eleverne frem til standpunkter, så de kan gå ind i erhvervsuddannelsen og højere uddannelse på lige fod med andre danske, eller skal vi stille mod erhvervsuddannelser, der kun kan gælde i Grønland? Man kan beklage, at kulturen ændrer sig, at gamle traditioner og skikke forsvinder i fremskridtets malstrøm. På den anden side anser jeg det ikke alene for nytteløst, men

også skadeligt at lade ungdommen bygge på fortidens vaner og traditioner, idet de kommer ud af takt med udviklingen og kun bliver tilskuere i stedet for medarbejdere i den.“

Jeg kan anbefale lovforslaget til velvillig behandling. Selv om jeg nok ved, at folkettinget i almindelighed behandler de grønlandske lovforslag sådan, at de, når de er anbefalet af landsrådet, går hurtigt igennem tinget, må jeg på baggrund af det fremførte anbefale, at der bliver tid til en grundig gennemgang og undersøgelse af forholdene omkring dette lovforslag. For Grønlands børn og unge gælder det om at få en skolelov, der på rationel måde kan føre dem frem til en ligestilling med dansk ungdom. Det gælder i teknisk som merkantil og administrativ henseende, at de må føres frem til at kunne styre deres egne anliggender. Det er nok muligt, der i arbejdet herfor ryger nogle kulturelle traditioner, men der er ingen tvivl om, at grønlænderne gennem en god uddannelse alligevel vil vise deres særpræg og egenart. Derfor skal dette lovforslag også have en grundig behandling.

Poul Hansen (Grønå): Da mit parti har fundet det rimeligt at vælge to ordførere, en for hvert lovforslag, skal jeg sige et par ord om ungdomsklubber i Grønland.

Når de stramme vilkår for offentlige investeringer tages i betragtning, dækker lovforslaget om ungdomsklubber i Grønland utvivlsomt det, der er muligt, når ministeren for Grønland vil afhjælpe blot et minimum af behovet for ungdomsklubber i Grønland. Ifølge lovforslaget skal der oprettes én klub om året i 5 år til en pris af 900.000 kr. og i nye lokaler. Det er ikke billigt at bygge i Grønland, ja, det er måske endda så dyrt, at grønlænderne under deres udvikling til moderne borgere i det danske samfund alene derved vil rammes af et alvorligt handicap, som vi endnu ikke formår helt at overvinde. Alligevel virker det forstemmende, at Danmark med sin forholdsvis langt højere levestandard, sin store bil-

[Poul Hansen (Grønå).]

park og sine omsiggribende statussymboler ikke kan klare en hurtigere løsning af et vitalt problem som dette.

Både her i Danmark og i en række andre industrilande har ungdomsklubberne for længst bevist deres værdi og deres effektivitet, når det gælder om at finde lærerig og udviklende beskæftigelse for unge mennesker, navnlig fra små hjem, hvor pladsforholdene er så knebne, at de ikke kan røre sig hjemme, men f. eks. er henvist til gaden eller dårlige værtshuse. Men der er i de senere år opstået et endnu langt stærkere behov i Grønlands nyudviklede havne- og industribyer, selv om disse endnu er relativt små. Forholdene har tvunget en fanger- og jægerbefolkning, der før var spredt på mange bopladser ud over det udstrakte land, til både socialt og arbejdsmæssigt så at sige at „vende på en tallerken“. Det er et uhyre krav at stille til mennesker, der i århundreder har været vant til at leve i et statisk eller stillestående samfund, pludselig at skulle leve i et moderne industrisamfund. Moderne fiskeri på Grønland kan kun foregå, hvor der er både fiskerihavne og en rationel fiskeriindustri; derfor denne folkevandring fra de små bopladser ind til de få havnebyer. Men disse nyfødte bysamfund er kun nødtørftigt udstyret, når det gælder fritiden, der ligesom en fast arbejdstid er noget helt nyt i den grønlandske tilværelse.

Dertil kommer, at boligene er små og navnlig føles meget små, fordi børneflokkene er store. Vintrene er lange og mørke og uden muligheder for udendørs fritidsudfoldelse. Hvad i alverden skal ungdommen i Grønland egentlig stille op i disse meget nøgne bysamfund? Selv om man sørger for aften-skoleundervisning, er der alligevel en lang fritid, som skal udfyldes. Kan det ikke ske på en nyttig og en udviklende måde, bliver det hele ørkesløst og menneskeligt set destruktivt. Foreløbig er det derfor intet under, at kønssygdomme og ungdomskriminalitet ikke er til at holde nede i Grønland. Jeg tror heller ikke, nogen anden ungdom kunne stå for den behandling.

Der findes i forvejen i alt 14 ungdomsklubber i Grønland, ofte i uegnede og utilstrækkeligt udstyrede lokaler. Til dette kommer, at ministeren har fundet det nødvendigt at foreslå, at der oprettes klubber

både for de 14—19-årige og de 19—25-årige. Dette viser med dobbelt styrke både behovets omfang og de fem nye klubbers utilstrækkelighed. Hvad forslaget om fem nye klubber i løbet af 5 år i øvrigt angår, vil jeg derfor gerne bede ministeren oplyse ikke blot et kommende udvalg, men selve folketinget om, hvor stort behovet egentlig må siges at være for ungdomsklubber i Grønland, og om det måske er vanskelighederne ved at finde egnede ledere, der bestemmer tempoet. Vi vil da i det mindste kunne se på dette svære problem i dets helhed.

Jeg fremhæver ikke dette så stærkt, fordi jeg ønsker, at fremskridtet skal være gratis for grønlænderne selv; men hvordan kan vi med nogen som helst ret gøre os håb om, at de skal kunne følge med i en moderne udvikling, når vi først og fremmest støtter den arbejdskrævende del af denne, men nægter dem den rekreative, der er en anden livsnødvendig del af tilværelsen i et moderne industrisamfund?

Om kapitel II vedrørende støtte til andre børne- og ungdomsorganisationer i Grønland har jeg kun godt at sige. Det er klart, at et frit og rimeligt velstillet foreningsliv er betingelsen for, at ungdommen kan lære fælles omtanke og en fælles fri drøftelse at kende, hvilket den jo må, dersom den skal blive interesseret deltager i den kommende udvikling.

I et udvalgsarbejde vil lovforslaget møde al mulig velvilje og forståelse fra mit partis side.

Holger Hansen: Må jeg begynde med at give udtryk for venstres absolutte velvilje over for gennemførelse af en modernisering af lovgivningen om skolevæsenet i Grønland.

Når det drejer sig om det tempo, vi alle ønsker der skal være over udviklingen i den grønlandske del af riget, er undervisningen af Grønlands ungdom det først fornødne, det vigtigste skridt på vejen til en ophjælpning af erhverv og levestandard i Grønland, og det er det også, når det gælder om at skabe mulighed for de livsvilkår på alle områder, som den grønlandske befolkning ønsker.

Om ønskeligheden af denne lovgivning kan der altså ikke herske nogen tvivl; der-

[Hølgert Hansen.]

imod tror jeg nok, at dette forslag vil give anledning til en særdeles grundig drøftelse af principper og enkeltheder i et udvalg. Grønlands skole har altid været en statsskole i modsætning til folkeskolen i Danmark, og vi ville jo ikke i Danmark finde på, at det skulle være staten, der skulle eje og drive vore skoler. Jeg siger ikke, at venstre mener, den grønlandske skole burde være kommunal, men jeg vil gerne rejse spørgsmålet: har denne tanke ikke været inde i billedet under de forhandlinger, der ligger til grund for dette forslag? Det ville interessere os at høre ministerens synspunkter desangående og også, om dette spørgsmål ikke har været drøftet i Grønlands landsråd eller har været inddraget i den offentlige debat omkring nyordningen af hele skolevæsenet deroppe. Målet må dog være, at befolkningen på stedet får den størst mulige indflydelse på de lokale områder.

Jeg er opmærksom på bestemmelserne i afsnit VII, hvor man netop lovfæster, skal vi sige forældrendeindflydelse, men det er svært eller umuligt at se, hvad denne indflydelse i virkeligheden består i.

På adskillige punkter er dette forslag jo lovfæstelse af løbende praksis, og jeg tror, det er rigtigt, at vi her lukker op for de, som det hedder i lovteksten, særlige klasser for børn under den undervisningspligtige alder. Jeg synes, det er godt, ministeren ikke bruger ordet børnehaveklasse, det er et dårligt ord, synes jeg, som ikke dækker, hvad vi forstår ved disse klasser; at så benævnelsen „særlige klasser“ er heldigere, tror jeg ikke. Der skulle da ikke gerne være noget særligt ved dem; men det er selvfølgelig petitesser, som vi kan drøfte i udvalget. Vi kan altså støtte disse forklasser ud fra det synspunkt, at der naturligvis stilles meget store krav til børn, der sprogmæssigt vil få det langt vanskeligere, end f. eks. 7 års børn har det, når de møder op i 1. klasse herhjemme. Kan vi lette tilpasning til skolemiljø og til sprog gennem disse klasser, så er de rigtige.

Det rejser imidlertid det spørgsmål, som også hr. Dupont var inde på for et øjeblik siden, om det ikke er for tidligt at sende de grønlandske børn i skole, når de er 7 år. Man hører ofte, at skolemodenhed indtræffer senere deroppe, og er det ikke rime-

ligt at overveje at skyde skoleforløbet et år ud og altså lade den egentlige skolegang begynde i 8 års alderen? I forslaget lovfæstes jo den almindelige praksis, vi har herhjemme, og det, vi i øvrigt bygger vor skolegang på.

Vi kan i venstre støtte systemet med kostskoler for udstedernes børn. Det er et tilbud, der gives børn og forældre fra disse pladser, og de geografiske forhold taget i betragtning kan dette vel ikke klares på anden vis. Den 2-årige forberedelsesskole foreslås lovfæstet. Her er også tale om en fortsættelse af noget af det, man allerede har. Jeg forstår fuldt ud nødvendigheden heraf, og jeg vil også gerne understrege, at jeg er tilfreds med den smidighed i skolestrukturen, der er til stede for det enkelte barn.

Der er mange andre detaljer i dette forslag, som jeg her ved første behandling skal lade ligge; men jeg vil gerne gøre nogle principielle bemærkninger til § 14. Det er her, vi møder spørgsmålet: hvordan skal det grønlandske sprog og det danske sprog stilles i den kommende grønlandske skole? Jeg tror ikke, det er forkert at sige, at de fleste medlemmer af folketinget er blevet for- bavsset over de regler, der her søges lovfæstet.

Der gives i § 14 mulighed for at fritage eleverne for undervisning i grønlandsk og, dersom forældrene samtykker, at udskyde undervisningen i grønlandsk til begyndelsen af tredje skoleår. Jeg har bemærket landsrådets udtalelser om målsætningen for den nye skolelov. Jeg er klar over, i hvor høj grad ungdommens muligheder er afhængige af kendskabet til dansk, og at det derfor er uomgængelig nødvendigt, at dansk får en meget central stilling i undervisningen.

Jeg synes imidlertid, det er betænkeligt, at nogle elever i Grønlands skoler skal kunne fritages for timer i dette fag, også selv om det er børn af udsendte danske. Jeg synes også, det er lidt betænkeligt, at små børn i deres to første skoleår ikke skal have undervisning i deres modersmål. Jeg er meget klar over, at der i dette spørgsmål er mange følelser; derfor skal vi herved være forsigtige, vi kender ikke forholdene. Vi forstår nok ikke, hvor store sprogvanskelighederne føles i det daglige.

Jeg læser i bemærkningerne til § 14 — jeg citerer —:

[Holger Hansen.]

„Erfaringerne har vist, at børnene i de to første skoleår har store vanskeligheder ved at lære to sprog på én gang, og kundskaberne i grønlandsk synes ikke i det lange løb at blive ringere ved en sådan ordning“

— altså en ordning, hvorefter man udskyder undervisningen.

Jeg vil bede om, at folketingsudvalget får dette erfaringsmateriale forelagt. Det er klart, at netop den løsning, der kommer til veje ved dette lovforslag, om det bliver til lov, vil præge den grønlandske befolkning, det grønlandske samfund, ud i fremtiden. Det er derfor en alvorlig stillingtagen, der ligger foran os. Vi skal skaffe grønlænderen muligheder på linje med alle andre i det danske rige, men det bør ikke ske på bekostning af hans kulturmønster. Før vi går til dette, må vi sikre os, så godt det er gørligt, at ikke effektivitetshensynet får overvægt i forhold til menneskesjælen.

Det er fremhævet i bemærkningerne, at der i Grønland som så mange andre steder i riget er mangel på lærere, særlig på lærere, der magter det grønlandske sprog. Jeg vil gerne spørge ministeren: har denne kendsgerning haft indflydelse på udformningen af § 14? Om så er, bør vi ikke acceptere den, men i stedet give os til at undersøge, om vi her i folketinget kan gøre noget for at afhjælpe denne lærermangel. Jeg tænker på det uheldige fødestedskriterium. Har dette betydet, at unge grønlændere uddannet på danske seminarier bliver hernede? I så fald har vi endnu en grund til snarest at få dette spørgsmål rejst på ny. I enhver skole, også i den grønlandske, er det dog alle gode ydre former ufortalt læreren, det afhænger af. Har vi gjort, hvad vi kan for at løse denne, vel den alvorligste opgave?

Det fremgår af det materiale, vi har fået, at der i særlig grad mangler lærere, der kan undervise i grønlandsk. Jeg vil spørge ministeren: findes der nogen form for faglæreruddannelse, så vi hurtigere kan få sådanne lærerkræfter frem? Hvordan er det at gå til denne faglæreruddannelse? Hvilke muligheder har de grønlandske lærere for videreuddannelse? Nu gennemfører vi, som det står i lovforslaget, særlige klasser for børn under den undervisningspligtige alder. Er der undervisningskræfter til rådighed for

disse klasser? Er der på Grønland, eller er der i vor del af riget de særligt uddannede kvinder eller måske mænd, der er klar til at gå ind i denne gerning, eller skal vi først nu til at søge sådanne pædagoger uddannet?

Der er mange spørgsmål, der rejser sig i tilslutning til dette lovforslag, og jeg beder ikke ministeren i dag svare på mange af de ting, jeg har stillet op som spørgsmål; det kan vi vel drøfte i udvalget.

Jeg vil slutte mine bemærkninger om dette lovforslag med at sige, at vi naturligvis er velvilligt indstillet på en grundig behandling af hele området.

Det andet forslag, forslag til lov om ungdomsklubber i Grønland, vil vi i venstre anbefale til en velvillig behandling.

Det er givet, som den foregående ordfører meget rigtigt fremhævede, at der er et stort behov for fritidsforanstaltninger for det stærkt stigende antal unge i Grønland. Den kritiske boligsituation alene nødvendiggør, at der gøres en ekstra indsats for at give de unge et sted at samles i og, hvad der selvfølgelig er nok så vigtigt, noget at samles om.

I lovforslaget er der tale om etablering af lokaler for statens regning, og det er vel, som forholdene er i Grønland i dag, vanskeligt at gøre det på anden vis, men dette kan jo gøres på flere måder. Vi i mit parti finder ikke, det er særlig heldigt, at staten skal sørge for sådanne faciliteter og gøre det direkte. Vi kunne ønske, at kommunerne og private foreninger, organisationer o. lign. i højere grad kom ind i billedet. Jeg tror, befolkningen ville føle disse goder mere og mere vedkommende, om den selv gennem kommunalbestyrelserne fik ansvar og indflydelse på de ting, der sker. Nu ordner vi det hele fra oven, fra Danmark, fra Grønlandsministeriet. Risikerer vi ikke, at der ikke bliver den interesse i befolkningen for disse problemer, som der ville blive, hvis den selv var med i projekteringen af bygninger, i ordningens udførelse og selvfølgelig først og fremmest i driften?

Jeg vil gerne pege på, at der herhjemme i de senere år er foregået et arbejde vedrørende den danske ungdoms- og aftenskoleundervisning, og jeg mener at vide, at udvalget er færdigt eller så godt som færdigt. Mon ikke det er rimeligt, at vi ser på, hvad man i dette udvalg er kommet til for vor

[Hølger Hansen.]

del af riget? Jeg tror, man endda i dette udvalg i et vist omfang har taget stilling også til Grønlandsspørgsmål. Det må vist være rimeligt, at vi koordinerer den lovgivning, der her foreligger, og den lovgivning, der vil komme til behandling i tinget i løbet af nogen tid.

Vi kan altså tilslutte os tanken. Vi erkender nødvendigheden af oprettelse af ungdomsklubber og fritidsfaciliteter i det hele taget. Jeg må tilstå, at jeg for mit vedkommende er mere tilfreds med den fremgangsmåde, som er fastlagt i lovforslagets kapitel II, end med lovforslagets kapitel I.

Vi kan altså anbefale lovforslaget, og vi er indforstået med at betale de penge, der er nødvendige til formålet. Men vi vil gerne i udvalget kritisk se på fremgangsmåden, se på, om den løsning af opgaven, som ministeren har foreslået, er den rigtige, eller om vi kan finde frem til løsninger, der mere hensigtsmæssigt kan opfylde de krav, vi må stille.

Lembourn: Det konservative folkeparti kan i princippet tilslutte sig de to lovforslag.

Vi er enige i den målsætning, som ligger i forslaget om skolevæsenet i Grønland, at man skal søge at nærme niveauet og strukturen, så meget man kan, til niveauet og strukturen i skolevæsenet i det syddanske område.

Der er imidlertid en passus i lovforslaget, jeg gerne vil sætte et spørgsmålstegn ved, nemlig muligheden for, at man kan udskyde undervisningen i grønlandsk i de første to skoleår, såfremt et flertal af forældrene ønsker det. Jeg kan meget vel se argumentet for dette. Grønlandske forældre er ikke anderledes end alle andre forældre og vil gerne give deres børn de bedste forudsætninger for at klare sig senere hen, og der er vel grund til at tro, at en hel del grønlandske forældre vil benytte sig af denne mulighed og se sådan på det, at jo mere dansk deres børn kan, des bedre klarer de sig. Men der er dog alligevel både et pædagogisk problem her og et kulturelt.

Der er pædagoger, som mener at have kunnet konstatere i andre områder af verden, hvor man har tosprogethed, at hvis man starter med at, skal vi sige tvinge

børnene til først at lære fremmedsprog, så hæmmer man dem i deres modenhedsudvikling, sætter dem i virkeligheden adskillige år tilbage.

Det er jo ikke givet, at dette pædagogiske synspunkt er det eneste rigtige; der findes andre, der har en anden opfattelse; men det skal i hvert fald drøftes grundigt, om man egentlig når den målsætning, som man havde tænkt sig med denne passus i lovforslaget. Noget kunne jo tale for, at man først skal lære sit eget sprog temmelig grundigt at kende, man skal kunne mestre sit eget sprog grammatikalsk, før man kan sætte sig ind i et fremmedsprog. Det er ikke umuligt, at hvis man udnytter muligheden for at udelukke grønlandskundervisningen, vil tillæringen i dansk i virkeligheden blive hæmmet senere hen.

Forskellige steder i verden har man gjort eksperimenter med dette og er nået frem til, at hvis man tog et andet yderstandpunkt — jeg er ikke utilbøjelig til at karakterisere lovforslagets standpunkt som noget af et yderstandpunkt — nemlig dette, at man udelukker undervisningen i fremmedsproget i de første år og koncentrerer sig om undervisningen i ens eget sprog først, så lærer man fremmedsproget bedre senere hen. Jeg mener derfor, at vi nok i princippet kan acceptere lovforslaget, som er et rimeligt og nødvendigt forslag, men at vi først må drøfte dette pædagogiske spørgsmål grundigt igennem.

Jeg har også en kulturel indvending imod denne paragraf i forslaget. Der har allerede både i Grønland og i Danmark været en ret livlig diskussion om dette forhold, ikke uden lidenskab, og man kunne frygte, at den fordanskningsproces, som ligger i lovforslaget, kan føre til en modvilje mellem grønlandsk og dansk, så vi altså når lige det modsatte af, hvad vi havde tænkt os. Man kan tænke sig, at nogle vil opfatte loven sådan, at den er udtryk for en måske nok så brutal indstilling. Det, der vel er vort håb — og det er alles håb her i tinget — er at nå frem til at skabe et samfund, hvor to racer kan leve frugtbart og fredeligt sammen. Det er vort håb, at det skulle kunne lykkes for en gangs skyld. Jeg er bange for, at der kan ligge noget i denne formulering, som gør det vanskeligere for os at nå dette mål.

[Lembourn.]

Man skal være meget varsom med sprog, og for Grønlands vedkommende må man vist sige, at sproget er den grønlandsk-eskimoiske kulturs fornemste udtryk. Der findes andre musiske udtryk for den grønlandsk-eskimoiske kultur, men sproget er vel nok det udtryk, der har udviklet sig mest. Der er noget mystisk ved sprog; der er nemlig en vekselvirkning mellem holdning og sprog, ikke sådan at sproget altid er en følge af holdningen, men holdningen påvirkes af sproget; og hvis dette er begyndelsen til en opløsning af det grønlandske sprog, fører det også til en opløsning af noget af det, som er karakteristisk for grønlandsk-eskimoisk holdning. Jeg må derfor stille mig meget skeptisk over for denne del af lovforslaget. Bortset fra dette kan det konservative folkeparti imidlertid love en positiv behandling.

Lovforslaget om ungdomsklubber er også rimeligt, fornuftigt og nødvendigt. Jeg vil imidlertid gerne anmode ministeren om at tage et problem med ind under dette forslag. Mit partis ordfører i Grønlandssager, hr. Ninn-Hansen, har for nylig i en kronik peget på, at der er et specielt problem for grønlandske familier, der flyttes fra udsteder ind til byerne, et problem, som hovedsagelig består i, at man ikke har arbejdsmæssige forudsætninger for at tilpasse sig et delvis industrialiseret bymiljø, og at man måske derfor har hårdt brug for en art omskoling — ikke sådan som vi forstår det, men i hvert fald noget i den retning. Jeg vil gerne spørge ministeren, om man kunne tænke sig at udvide ungdomsklubbernes målsætning en smule, så at klubberne får lidt videre rammer end her-nede, om man kunne tænke sig at tillægge dem visse uddannelsesmæssige opgaver, om man kunne tænke sig, at familien som sådan kunne få adgang til måske senior-klubberne, og at man dér foruden de fritidsmæssige opgaver, som selvfølgelig er de vigtigste, kunne tage nogle af de omskolingsproblemer op, som stadig flere indflyttede familier møder.

Med dette spørgsmål, som jeg gerne vil have behandlet i udvalget, kan mit parti tilsige en yderst velvillig behandling af lovforslaget.

Kirkegaard: I den skriftlige fremsættelse af det lovforslag om Grønlands skolevæsen, som vi her har til første behandling, giver ministeren udtryk for — i øvrigt sådan som det er blevet nævnt af hr. Dupont — at det fortsat må være målet, at grønlænderne efterhånden selv overtager samfundsopgaverne. På mit partis vegne kan jeg give fuld tilslutning til det synspunkt; det er det mål, vi må fastholde, og som vi i samarbejde med den grønlandske befolkning må søge at nå. Uden tvivl har i så henseende en god skole, tilpasset Grønlands særlige forhold, en afgørende betydning, ja, man kan vist roligt sige, at uden en sådan skole kan vi simpelt hen ikke nå det mål, vi stiler mod.

Den grønlandske befolkning er jo midt i en omfattende omstillingsproces. Det er ikke ganske let at omstille sig fra en fangers ret frie tilværelse til den mere bundne som medarbejder ved f. eks. en fabriksvirksomhed. En sådan virksomhed kræver en jævn arbejdsrytme, så og så mange timer hver dag, og opfyldes det krav ikke, bliver udbyttet ikke tilfredsstillende, så kan vi ikke nå det økonomiske resultat, som betinger fortsat fremgang. Hvis der i så henseende er visse vanskeligheder i Grønland for tiden, vil ad åre en god skole utvivlsomt være med til at fremkalde forståelse for, at der er en nøje sammenhæng mellem mange tilsyneladende forskellige problemer.

Under et besøg i Grønland har jeg overværet adskillige forhandlinger mellem kommunalbestyrelser og repræsentanter for lokale fiskerierorganisationer. Særlig blandt de yngste medlemmer af disse råd og organisationer har jeg sporet en betydelig forståelse for nødvendigheden af en anden arbejdsdeling i Grønland end den, der hidtil har været gældende. Selvfølgelig skal fortsat mange mennesker fiske, mens andre skal viderebehandle den fangst, som ilandbringes, men grønlænderne lægger også vægt på — og jeg siger heldigvis — at mange flere end hidtil skal have en uddannelse f. eks. som håndværker; det er jo klart, at grønlænderne ønsker efterhånden selv at bygge deres egne huse.

En god undervisning i skolerne vil utvivlsomt videreudvikle en forståelse for det, jeg her har nævnt, idet jeg går ud fra, at den slags samfundsopgaver vil indgå i

[Kirkegaard.]

undervisningen af de større børn i 8. og 9. klasse f. eks. Jeg mener, det er afgjort nødvendigt, at vi engagerer ungdommen i landets problemer.

Fra en sådan forhandling, som jeg har nævnt, med lokale myndigheder har jeg det indtryk, at den grønlandske befolkning er klar over, at fremtiden bliver anderledes, endda måske meget forskellig fra fortiden, og det er derfor mit indtryk, at visse ændringer inden for det grønlandske skolevæsen er påkrævet netop nu.

Jeg skal ikke gå ind på lovforslagets mange paragraffer, men har dog lyst til at nævne, at jeg anser det for uhyre værdifuldt, at børnene fra udsteder og fra mindre pladser som foreslået kan fortsætte undervisningen fra 5. klasse og fremad på en centralskole, hvortil der er knyttet elevhjem. Jeg tror, at den bestemmelse indebærer gode muligheder for at fremme den bevægelighed i befolkningen, som er en nødvendig forudsætning for, at grønlænderne kan klare fremtidens problemer. En sådan bevægelighed er en nødvendighed overalt i verden, og Grønland kommer ikke til at danne en undtagelse derfra, men heldigvis har ungdommen en naturlig lyst til at se nye forhold og give sig i kast med nye opgaver, også opgaver, der ligger uden for den hjemlige sognegrænse. Derfor tror jeg, at den centralskole, der her er nævnt, kan få en overordentlig stor betydning.

Til sidst vil jeg nævne de børnehaveklasser, som omtales i lovforslaget, og jeg kan give tilslutning til, at der oprettes sådanne i Grønland overalt, hvor det er muligt. Jeg forestiller mig, at det vil lette skolens sprogvanskeligheder på en ganske udmærket måde, når de ikke skolepligtige børn i 2 eller måske 3 år går i en børnehave sammen med et par danske lærerinder, lærerinder, som formentlig skal afløses af grønlandske, når disse er uddannet. I børnehaver vil de mindre børn utvivlsomt opnå en såkaldt skolemodenhed, som vil give lærere og lærerinder henedefra bedre arbejdsvilkår, end de har nu. Jeg tænker i særlig grad på den bedste udnyttelse af undervisningstimerne og også af undervisningslokalerne, som jo spiller en stor rolle. I det hele taget er det min opfattelse, at en god skole, en solid undervisning i børneskolen og opad

gennem den mere specielle uddannelse, er en nødvendig forudsætning for, at grønlænderne kan få lyst til og mod på selv at tage ansvaret for landets fremtid, og derfor vil mit parti gå positivt ind i den omfattende udvalgsbehandling, som jeg regner med forestår.

Også lovforslaget om ungdomsklubber i Grønland kan jeg anbefale. Mange af os her i landet kender jo fra vor tidligste ungdom både aftenskoler, ungdoms- og højskoler og forskellige organisationer eller foreninger, der arbejdede på den samme linje, og vi værdsætter sådanne skoler og dette foreningsarbejde. Det er næppe for meget sagt, at mange af os har fået en del, måske endda en god del, af vor opdragelse under opholdet på den slags skoler og ved at deltage i foreningsarbejdet. Selv om det bliver dyrt, og det gør det, tror jeg, det er prisen værd, og derfor vil jeg anbefale ministerens lovforslag. Med tilstrækkelig store bevilninger kan vi skabe rammer for et beslægtet ungdomsarbejde i Grønland. Mere vanskeligt eller vanskeligst bliver det nok at finde ledere til de påtænkte klubber. Det resultat, der kan nås, vil jo i høj grad være afhængigt af egnede, dygtige og forstående ledere.

I ethvert samfund er det usundt at have en del af ungdommen stående på gadehjørner i en for stor del af fritiden. Desværre er det vist rigtigt, at Grønland har triste erfaringer i så henseende. De påtænkte klubber bliver et tilbud til den grønlandske ungdom, der vil give mulighed for, at de unge mennesker kan arbejde videre med de interesser, de møder med fra børneskolen og fra hjemmene, og jeg håber, at de gennem et samarbejde i ungdomsklubberne kan lære at forstå, at der er visse ting, som unge mennesker skal omgås med forsigtighed, hvis de vil have orden også i deres personlige forhold.

Jeg har tænkt mig, om det ville være klogt — men jeg ved det ikke sikkert — at forlange visse pligter af den grønlandske ungdom til gengæld. Derfor vil jeg gerne spørge ministeren, om det ikke kan tænkes, at man gennem den undervisning i klubberne, som skal iværksættes, burde forsøge på at vække den grønlandske ungdoms sans for og lyst til at gøre en eller anden indsats. Hvis jeg skulle give et eksempel, som ligger nært for, hvis man kender en ganske lille smule til

[Kirkegaard.]

Grønland, kunne jeg sige, at det ikke ville skade, om den grønlandske ungdom ville påtage sig en lille pligt i retning af at få en lidt bedre orden i de grønlandske byer. I Grønland svarer man jo ingen kommuneskat, og derfor har kommunerne vistnok kun små midler til at klare den opgave, som jeg bare lige her strejfer. Det er en opgave, der trænger til, at nogle mennesker vil tage sig af den, og det ville være en naturlig opgave at lægge over på den grønlandske ungdom. Det er måske en lille ting, jeg her har nævnt, men jeg tror faktisk, den er af stor betydning.

Vivike: Jeg synes, at lovforslaget om ungdomsklubber m. v. i Grønland er et vældig godt forslag, der betegner et skridt i den helt rigtige retning. Jeg synes det navnlig, fordi det er et lovforslag, som sætter ind på det felt, vi vel allermost har forsømt i udbygningen og opbygningen af Grønland. Vi har brugt og bruger mange penge til en udbygning af det grønlandske erhvervsliv, men det er, som om vi har haft det indtryk, at bare vi byggede nogle kajer og nogle fabrikker og sendte nogle maskiner derop, gik det af sig selv, medens vi i meget stærk grad har glemt mennesket bag ved maskinen. Det er så meget mere nødvendigt at tage dette spørgsmål i betragtning, som vi har med et oprindeligt naturfolk at gøre. Men den side af sagen har vi gjort meget lidt ved, og det er vel årsagen til visse vanskeligheder, vi har på Grønland.

Jeg er altså glad for lovforslaget, og jeg føler oprigtig trang til at takke ministeren for, at det er fremsat, og for, at det også giver adgang til tilskud til børne- og ungdomsforeninger. Her går man endda lidt videre, end vi har det henede, idet foreninger bestående af børn henede intet tilskud kan få fra staten.

Jeg synes, det er et godt lovforslag. Der er dog enkelte ting, jeg ønsker drøftet nærmere, men det kan gøres i det udvalg, jeg mener bliver nedsat. For mig er det således i øjeblikket et spørgsmål, om ungdomsklubbers ledere skal godkendes af skoledirektionen. I det hele taget er det for mig et spørgsmål, om ungdomsklubberne skal sortere under skoledirektionen — men det er

altså ting, som jeg gerne vil have mere oplysning om og mere indsigt i gennem udvalgsarbejdet, og som jeg derfor kommer med spørgsmål om dér.

Bestemmelserne i lovforslaget om skolevæsenet praktiseres jo i nogen grad allerede, idet der arbejdes under tekstanmærkninger på finansloven. Det er et lovforslag, der er meget grundigt forberedt — måske det bedst forberedte lovforslag, der er fremsat her i tinget. Det har været til diskussion i den grønlandske befolkning og mange andre steder. Alligevel tror jeg, jeg må tilslutte mig hr. Duponts spørgsmål til ministeren, om det er strengt nødvendigt, at lovforslaget gennemføres i denne samling. Når jeg tilslutter mig dette spørgsmål, er det på grund af min usikkerhed og bekymring over for det grønlandske sprogs placering, for sprogets og dermed den grønlandske kulturs fremtidige skæbne. Jeg ved udmærket, at vi ikke i dag kan begynde at undervise på grønlandsk i de grønlandske skoler, simpelt hen fordi mere end de halve af lærerne er henedefra og ikke behersker det grønlandske sprog. I meget lang tid vil vi mangle lærere, der behersker det grønlandske sprog. Vi mangler grønlandske lærere og vel også i nogen grad danske lærere. Der er vel endda fare for, at mangelen på danske lærere bliver større i fremtiden. Jeg tænker her på den nye ligningslov, hvorefter ugifte skal svare skat, selv om de ikke har fast bopæl henede.

Det kan altså måske blive besværligt dels at skaffe lærere, dels at skaffe de nødvendige udsendte arbejdere fra Danmark til Grønland, og jeg synes derfor egentlig, man bliver noget optimistisk stemt, når 41 mennesker i Kompedallejren, militærnægtere, tilbyder at tage til Grønland og gøre en indsats dér. Imellem disse 41 er 9 lærere, hvad der er noget af en mangelvare i Grønland. Der er dog også en del andre, og det er altså mennesker, der tilbyder at gøre en, jeg kan godt sige gratis indsats. De skal selvfølgelig have kost og logi, men det skal de jo også have i militærnægterlejren. Jeg tror altså, vi skal tage meget åbent og meget positivt på dette forslag fra Kompedallejren. Disse mennesker kan jo sortere direkte under Grønlands tekniske organisation, som er en statsinstitution. De behøver altså ikke at

[Viviks.]

blive inkorporeret under de private firmaer, som Grønlands tekniske organisation laver entrepriser med. Jeg er som sagt mere optimistisk, end ministeren for Grønland er ifølge de udtalelser i dagspressen, jeg har set. Anbringer vi disse mennesker i åbentvandsbyerne, tror jeg heller ikke, at vinteropholdet vil volde de vanskeligheder, som jeg har indtryk af at ministeren mener det vil. Selvfølgelig kan de ikke alle sammen komme til at arbejde ved deres fag — det kan lærerne, murerne og tømrerne — men vi sender jo også en hel del danske arbejdsmænd til Grønland.

Lovforslaget indeholder endvidere, at man i Grønland skal have delt skole, dog således at man kan afvige fra princippet på samme måde, som vi kan hernede. Jeg vil ligesom hr. Dupont spørge, om det er rigtigt i betragtning af de, skal vi sige dårlige erfaringer, vi har med den delte skole, ligefrem at have det stående i lovforslaget. Det er altså noget, jeg mener vi indgående må se på i udvalget.

Jeg er meget glad for forslaget om oprettelse af børnehaveklasser — for nu at bruge det udtryk, vi bruger hernede — nemlig klasser for børn, der ikke har nået den skolepligtige alder. Det står imidlertid i lovforslaget, at de kan oprettes, hvor man har de fornødne lærere og lokaler. Jeg er ikke sikker på, at vi skal have den stramning. Jeg ved godt, at ministeren i sin fremsættelsestale var, skal vi sige bekymret for, at disse klasser ellers ville kunne blive oprettet i mindre velegnede lokaler og med undervisning af mindre kvalificerede folk. I betragtning af de gode erfaringer, vi har med hensyn til tilegnelsen af det danske sprog i de børnehaveklasser, der allerede er i Grønland, er mindre velegnede lokaler og måske lidt mindre velkvalificerede lærerkrafter måske dog bedre end ingenting. Det er i hvert fald et spørgsmål, jeg gerne vil have vi drøfter i udvalget, hvor socialistisk folkeparti går til arbejdet med en positiv indstilling.

Bækgaard: Forslaget til lov om skolevæsenet i Grønland er jo ret omfattende, så jeg skal lade være med at gå i enkeltheder, men kun gøre nogle få bemærkninger til de punkter, hvor lovforslaget principielt afviger fra den danske skolelov.

Angående forslaget om oprettelse af børnehaveklasser vil jeg gerne spørge, hvor stort behovet for sådanne klasser på nuværende tidspunkt kan tænkes at være. Rent umiddelbart er det for mig at se mest i byområderne, der kan være behov for sådanne klasser, og da størsteparten af Grønlands 115 skoler vel ligger uden for byområderne, er der vel ikke særlig stort behov her.

Spørgsmålet om centralisering af udstedsbørnenes undervisning tror jeg skal overvejes og drøftes meget nøje. Jeg er da helt klar over, at disse børn bør og skal have samme undervisningsmuligheder som andre, men det kan være uhyre vanskeligt for udstedsbørnene netop i den alder, hvor tilknytningen til hjemmet er meget stor, at få det fulde udbytte af undervisningen, når de anbringes på elevhjem et fremmed sted. Jeg henstiller til ministeren, at der på det punkt indhentes udtalelser især fra den jævne grønlandske befolkning på udstederne, for det er dog deres børn, vi her skal lovgive om, og de kender måske til problemer, som Den grønlandske Lærerforening og landsrådet ikke har taget med i deres betragtninger.

Så er der spørgsmålet om det grønlandske sprogs placering i skolen. Om det har jeg med interesse læst de tilsendte indlæg af hr. Poulsen og hr. Motzfeldt, som har været offentliggjort i Grønlandsposten. Jeg kan helt tilslutte mig disse betragtninger, ikke mindst fordi jeg jo selv ønsker og prøver at bibeholde det sprog, som jeg har lært som barn, og derfor kender lidt til de vanskeligheder, der opstår, når børn skal tale et andet sprog end det, de er vant til hjemmefra. Det kan medføre en usikkerhed, som først fortager sig længe efter og i mange tilfælde forfølger dem langt ud over barneårene. Ja,

[Bækgaard.]

bliver der sagt, det er af hensyn til de mange danske deroppe, at der skal være valgfrihed mellem dansk og grønlandsk. Er det nu ikke for stort et hensyn at tage til os syddanskere? Bør vi herved ikke gå ind under de vilkår, der nu engang er forbundet med at bosætte sig i Grønland? I forbindelse med henvisningen til mangel på grønlandske lærere vil jeg sige, at vi nok snart må til at se, om ikke fødestedskriteriet bør tages op til revision; jeg kan helt tilslutte mig de udtalelser, som hr. Holger Hansen gjorde om det forhold.

Jeg vil altså henstille til det udvalg, der nu bliver nedsat, at det især gennemdrøfter problemerne inden for sprogundervisningen, og så håber jeg, at mindst én af vore grønlandske kolleger her i tinget får en udvalgsplads, sådan at udvalget kan drage nytte af den viden, som dér er at hente.

Om lovforslaget om ungdomsklubber m. v. i Grønland har jeg kun det spørgsmål til ministeren: hvor stor tilslutning har de 14 nuværende ungdomsklubber? I mit parti er vi helt enige i, at det er af stor betydning, at ungdommen får sin fritid udnyttet på en god måde, men lovforslagets økonomiske krav til statskassen er også noget, vi må tage med i betragtningerne; derfor er vi altså interesserede i at høre om det nuværende ungdomsarbejde deroppe.

Til slut kan jeg på de uafhængiges vegne sige, at vi gerne vil medvirke til en god lovgivning for Grønland. Jeg håber derfor, at der gennem udvalgsarbejdet kan rettes nogle af de punkter, som vi mener bør rettes.

Rosing: Til at begynde med vil jeg sige, at vi aldrig nogen sinde før har oplevet i Grønland, at et udkast som det foreliggende til et lovforslag vedrørende Grønland er blevet så gennemdebatteret både blandt skolefolk, i landsrådet, på offentlige møder og blandt interesserede personer. Deraf kan man slutte, at meningene har været delte hos fagfolk, de folkevalgte og menige. Denne omfattende debat er da også et udtryk for, at udkastets forskellige afsnit er blevet belyst fra forskellige sider; men om diskussionen har medvirket til væsentlige ændringer i det oprindelige udkast, er en anden sag.

De mest diskuterede spørgsmål har været det grønlandske sprogs placering i forslaget, de grønlandske børns umodenhed i forhold til de krav, lovforslaget stiller, 8., 9. samt 10. skoleår, udstedsbørnenes skolegang i centralskolerne og endelig børnehaveklasserne.

Det er en kendsgerning, at praktisk talt alle familier i Grønland ønsker en intensiveret danskundervisning. Man kan sige, at den grønlandske befolkning i den forløbne tid er kommet til den erkendelse, at de kun ved større danskkundskaber kan virkeliggøre deres ønsker både om bedre fremtid for børnene og hurtigere opnåelse af en ligestilling med de øvrige medborgere i enhver uddannelse. Med andre ord: tilegnelse af det danske sprog anses for at være en nøgle til virkeliggørelsen af deres ønsker.

Forsvarerne af dette lovforslag, nemlig mange skolefolk, politikere, den grønlandske ungdom og den allerstørste del af den grønlandske befolkning, ønsker, at børn og unge i Grønland skal have samme uddannelses- og undervisningsmuligheder som børn og unge i det øvrige danske rige. For at skabe bedre muligheder herfor har man så i dette lovforslag foreslået, at den hidtidige skoleuddannelse i Grønland afkortes i overensstemmelse med forholdene her i landet. Ved gennemførelsen heraf skulle man så samtidig sikre den grønlandske skole yderligere lokalemæssig udbygning. Jeg tror, jeg kan sige, at vi, der mere eller mindre har tilegnet os det danske sprog, må erkende, at vi er bedre udrustet og har bedre muligheder for at gøre en indsats både for vor samtid og for vor fremtid. Men samtidig kan det også siges, at det at efterkomme folkets ønske ikke er ensbetydende med at finde den bedste løsning på hele problemet med skoleuddannelsen, i hvert fald når der som med det foreliggende lovforslag overføres skoleordninger fra et civiliseret folk til et mindre udviklet land — som Grønland i virkeligheden er. I lovgivningen for Grønland følges den regel, at hergældende love indføres uændret, når forskellige instanser skønner, at indførelsen heraf dækker behovet og dermed fremmer udviklingen, mens andre love tilpasses efter forholdene i Grønland. Spørgsmålet er så med hensyn til det foreliggende lovforslag, om elev-

[Rosing.]

materiallet, børnenes standpunkt og moden-
hed gør det nødvendigt, at man tager det
skridt, som lovforslaget indebærer, eller om
man skal gå lempeligere frem og nøje afveje
børnenes modenhed og de krav, der stilles
dem.

Kritikken af lovforslaget hævder, at dette
er udformet på et forkert grundlag og ud
fra forkerte forudsætninger, netop fordi det
ikke tager hensyn til det faktiske forhold,
at de allerfleste af børnene i skolepligtig
alder er umodne og som følge heraf op i
klasserne vil få vanskeligt ved at leve op
til de krav, som den foreslåede ordning
indebærer. Som skolelærer kan jeg ikke
afvise denne påstand, idet jeg trods mit
inderligste ønske om en hurtigere tilpasning
af vore forhold til forholdene her i landet
fastholder en naturlig udvikling fremfor en
kunstig, enten det drejer sig om uddan-
nelse eller noget andet.

I lovforslaget står der ikke, hvilket sprog
der skal anvendes som skolesprog, men i
bemærkningerne kan man læse, at det bliver
det danske sprog. Dette kan opfattes som
favorisering af det danske sprog og dermed
tilsidesættelse af det grønlandske. Forholdet
var og er det, at vi ønsker intensivering af
indlæringen af dansk over hele linjen. Dansk
som fag er langt fra nok til at give eleverne
den tilstrækkelige ballast til at gennemføre
enhver uddannelse, derfor må dansk være et
skolesprog som et springbræt til andre,
internationale sprog. Uden at forklejne
modersmålets betydning for vor tidligere
udvikling kan jeg sige, at det grønlandske
sprog som undervisningssprog i dag vil
isolere os fra omverdenen. Uddannelsen af
grønlandske lærere har desværre ikke kun-
net holde trit med den hurtige forøgelse af
skolebørnenes antal og dermed følgende
oprettelse af parallelle klasser. Vi mangler
grønlandske lærebøger i stor stil. Selv om
man vil efterkomme ønsket om undervis-
ning i modersmålet også i de yngste klasser,
har vi ikke grønlandske lærere i tilstrække-
ligt antal at sætte ind. Det er klart, at vi
samtidig med intensiveringen af indlæringen
af dansk bestræber os for at forbedre
modersmålsundervisningen med de forhån-
denværende få midler og muligheder, men
det vil tage nogle år, før vi kan forvente en

mærkbar forbedring på dette område, hvil-
ket er beklageligt. Dertil må vi have dygtige
og et tilstrækkeligt antal af grønlandske
lærere og gode lærebøger.

Selv om jeg er enig i synspunkterne i lov-
forslagets enkelte punkter, vil jeg frem-
hæve, at spørgsmålene om undervisning for
børn under skolepligtig alder og i 1. og 2.
klasse, spørgsmålene om 8., 9. og 10. år samt
om den 2-årige forberedelsesskole til real-
skolen kræver meget mere indgående drøf-
telse end alle de andre spørgsmål.

Hvad angår spørgsmålet om, hvilke
lokalemæssige krav en gennemførelse af
dette lovforslag medfører, er det klart, at
det i flere år vil være umuligt at gennemføre
undervisningen i 8., 9. og 10. klasser efter
lovforslagets bestemmelser, fordi man i ikke
ringe grad mangler fagllokaler i næsten alle
centralskoler. For at kunne modtage de
udstedsbørn, som efter forslaget må del-
tage i undervisningen i byskolerne, bør der
opføres mange bygninger til dette formål.
Den lokalemæssige mangel i Grønland ud-
trykkes sikkert bedst ved at oplyse, at der
i disse år sendes et par hundrede børn og
unge årlig til danske skoler her i landet. Men
det må fremhæves, at den grønlandske skole
har en stor prioritet i anlægsbevillinger, og
vi må være ganske sikre på, at denne
prioritet ikke formindskes; tværtimod må
skolen have endnu større prioritet for at
kunne føre loven ud i livet.

Hvis lovforslaget gennemføres i den skik-
kelse, hvori det foreligger, vil følgende være
ønskeligt:

For det første, at man indsætter en revi-
sionsbestemmelse i lovforslaget. For det
andet, at man sætter en undersøgelse i gang
om lovens virkninger. For det tredje, at
der iværksættes en saglig undersøgelse af
årsagerne til børnenes umodenhed, virk-
ningerne af undervisningen i de to første
klasser — hvor modersmålsundervisningen
ifølge lovforslaget ikke er medtaget — og der-
fra opefter i klasserne. For det fjerde, at det
fraskolens og myndighedernes side tilstræbes,
at der gives mulighed for uddannelse af
grønlænderinder såvel til forskole- som
børnehavelærerinder. Og for det femte en
snarlig udvidelse af de eksisterende børne-
haveklasser i Grønland.

Jeg er positivt indstillet til lovforslaget

[Rosing.]

som helhed, men ønsker en grundig og kritisk gennemgang af enkelthederne i udvalget.

Angående forslag til lov om ungdomsklubber m. v. i Grønland vil jeg sige, at jeg tidligere flere gange fra denne talerstol har gjort opmærksom på den hurtige opståen af ungdomsproblemerne i Grønland, og jeg har i Grønlandsudvalget af 1960 bl. a. foreslået, at staten skulle bevilge penge til opførelse af egnede lokaler til ungdomsklubarbejde, men dengang forstod man ikke den alvorlige situation, vi allerede var inde i. Jeg vil derfor uden kommentarer på det varmeste anbefale en hurtig og velvillig behandling af lovforslaget.

Ministeren for Grønland (Carl P. Jensen):

Jeg har kun grund til at takke ordførerne for de fremsatte udtalelser og navnlig for det givne tilsagn om en positiv og — som det blev sagt af hr. Dupont — grundig behandling i det udvalg, der bliver nedsat.

Det er meget forståeligt, at der blev givet udtryk for, jeg havde nær sagt forundring over mange af de ganske særlige problemer, der her kom på tale, allerede af den grund, at man i Grønland selvsagt må arbejde under andre forhold end dem, vi lever under i det øvrige land. Det gælder ikke alene på skoleområdet, men også på det klubområde, der her er på tale.

Der er blevet redegjort for de fleste af disse problemer dels i fremsættelsen, dels i de meget omfattende bemærkninger, som vi netop har lagt vægt på blev så fyldestgørende som muligt. Derfor skal jeg ikke komme nærmere ind på en del af de rejste problemer, men er naturligvis indstillet på at drøfte de fremsatte ønsker under et kommende samråd.

Den mere historiske udvikling — og her tænker jeg kun på tiden siden gennemførelsen af den nugældende skolelov — er der redegjort for i de indledende bemærkninger til lovforslaget, og det fremgår heraf — som hr. Dupont og andre har nævnt — at skolevæsenet har været i en stadig udvikling, men med en særlig hjemmel, der givetvis ikke kan lade sig praktisere fortsat. Det må være påkrævet at få tilvejebragt det lovgrundlag, der ikke alene er nødvendigt, men også er ønsket i Grønland.

Det er rigtigt, som det har været nævnt, at allerede udkastet til lovforslaget har været genstand for megen diskussion — hr. Lembourn føjede til: en meget lidenskabelig diskussion — som har givet anledning til meningsudvekslinger i Grønland, ja, for så vidt også her af herboende grønlændere. Enig eller ikke enig, så anser jeg en sådan tilkendegivelse, selv om en del af det, der er kommet til udtryk i skrift og tale, i visse tilfælde har skudt over målet, for at være meget værdifuld, fordi den er udtryk for, at befolkningen engagerer sig i problemerne, og jeg vil da udtale håbet om, at denne aktivisering, denne engagering, også følges op på mange andre områder, ikke mindst når det drejer sig om produktions- og erhvervsproblemer i Grønland.

Efter en almindelig forudgående drøftelse med kyndige skolefolk i Grønland blev det første udkast til lovforslag forelagt Grønlands landsråd allerede i samlingen 1964, dernæst i den ekstraordinære samling i 1965, og på dette grundlag kom den meget livlige debat igang rundt om i Grønland. Problemerne blev på denne baggrund på ny endevendt og drøftet i landsrådet og endelig tiltrådt i den ordinære samling så sent som i oktober måned i fjor — ikke, som det ærede medlem hr. Dupont sagde, stort set med tilslutning fra landsrådet, men med enstemmig tilslutning fra landsrådet.

Man har fra visse sider — det gælder f. eks. hr. Holger Hansen — i første række beskæftiget sig med undervisningsprogets placering, grønlandsk i forhold til dansk, og ikke mindst hr. Lembourn uddybede ud fra ganske særlige motiver dette problem. Der har, når det drejer sig om undervisningsproget, grønlandsk i forhold til dansk, været gjort ihærdige forsøg på at skabe en stemning mod lovforslagets bestemmelser på dette område. Hr. Bækgaard kom ind på de indlæg i Grønlandsposten, som er blevet omdelt her i salen, og gav udtryk for, at han uden videre kunne tilslutte sig de synspunkter, der deri var givet udtryk for. Jeg vil gerne erindre om, at det drejer sig om optryk af artikler fra den 4. februar og den 4. marts i fjor, artikler, som er besvaret af den grønlandskfødte skoledirektør umiddelbart efter. Det er stærke ord, der anvendes, i hvert fald i den ene af de omtalte artikler, idet man simpelt hen anklager den

[Ministeren for Grønland.]

grønlandske skoledirektør for at være en propagandist, der er fuldkommen blind for den katastrofale fejl, som artikelskriverne mener at forslaget lider af — for nu at citere en af disse artikler. Som allerede nævnt har den grønlandske skoledirektør naturligvis svaret på begge disse artikler umiddelbart efter at de fremkom. Det seneste svar forelå i Grønlandsposten allerede i marts måned i fjor, og jeg vil ikke udelukke, at dette svar måske kunne have rokket hr. Bækgaards opfattelse, men jeg skal i hvert fald foranledige, at hr. Bækgaard bliver bekendt med den besvarelse, som skoledirektøren, som jo har visse forudsætninger for at gå ind i en sådan polemik, har givet.

I øvrigt vil jeg gerne sige, at de mange synspunkter, der har været givet udtryk for vedrørende dette problem, uanset om de er fremkommet i pressen hernede eller i Grønland, ikke er foreholdt landsrådsmedlemmerne i Grønland. Jeg står her med et digert værk på 67 foliosider, som indeholder uddrag af den offentlige debat om skolelovsudkastet i aviserne hernede, i de grønlandske lokalblade og naturligvis af den løbende debat, der har været i Grønlandsposten. Jeg tror nok, at de synspunkter, der er fremsat, og ikke mindst de saglige synspunkter, der har imødegået megen kritik, vil gøre et vist indtryk, når man får kendskab til dem. Landsrådsmedlemmerne har altså ikke behøvet at være upåvirket af de fremsatte synspunkter for og imod dette særlige spørgsmål. Ikke desto mindre har forslaget i den foreliggende form efter 3 behandlinger i landsrådet og efter en livlig debat, foranlediget af landsrådsmedlemmerne rundt om i landet, fået — og jeg understreger dette — enstemmig tilslutning fra landsrådet. Alligevel gav hr. Holger Hansen udtryk for, at man ikke uden videre ville acceptere den motivering, at det har været påkrævet at foretage denne sondring. Baggrunden for disse problemer er naturligvis — som landsrådet har givet udtryk for — at man ikke har nogen praktisk mulighed for at give fuld tilslutning til undervisning i det grønlandske modersmål i den udstrækning, det har været på tale, allerede af den meget nærliggende årsag, at skolerne i Grøn-

land lider under en stadig mangel på kvalificerede lærere, der kan påtage sig denne undervisning.

Det skal i samme forbindelse nævnes, at de lærere, der påbegynder undervisning i det grønlandske sprog i 3. klasserne, samstemmende har givet udtryk for, at modersmålet læres tilfredsstillende og i takt med de krav, der kan stilles til elever på dette uddannelsesstrin. Afgørende har det også været, at børnenes forældre gennem de år, der er gået, har haft tillid til skolernes dispositioner, når det drejer sig om sprog.

Det er også fremhævet stærkt fra skolevæsenets side, at man naturligvis ikke er interesseret i at modarbejde ønsker om modersmålsundervisning allerede fra 1. klasse. Derfor har man valgt den formulering, der er kommet til udtryk i den ofte her nævnte § 14, stk. 3, der åbner mulighed for med forældrenes tilslutning at udskyde faget grønlandsk i de to første skoleår, og de indhøstede erfaringer viser, at kundskaberne i grønlandsk — og det lægger jeg megen vægt på — ikke er blevet ringere ved denne ordning.

I forbindelse med skoleforslaget blev også nævnt problemerne vedrørende ungdomsklubberne, og der er på visse områder en vis sammenhæng, fordi sigtet: en grundlæggende oplysning og en senere almindende oplysning, hænger så nøje sammen. Hr. Poul Hansen (Grenå) ville gerne vide, hvor stort behovet var for ungdomsklubber — jeg går ud fra, at der her tænkes på antallet eller omfanget — og spurgte, om det var antallet af egnede ungdomsledere, der havde været afgørende for den påtænkte takt med hensyn til det planlagte antal klubber, idet han gav udtryk for en beklagelse af, at det ikke kunne gå noget hurtigere med oprettelsen af disse klubber. Det er noget, vi daglig hører, når det drejer sig om Grønland: vi skal bare få lidt mere fart på og helst løse alle opgaverne straks — eller i hvert fald inden månedens udgang. Det gælder vuggestuer, børnehjem, børnehaver, fritidshjem for børn, og det gælder idrætsanlæg, skoler, sygehuse, veje og kloakanlæg — kloakker mener man jo kan laves ved, at der bare graves et hul i jorden. Der er endvidere problemet med en helårsvandforsyning; anlæg af nye vandforsyninger og

[Ministeren for Grønland.]

problemer vedrørende bestående. Jeg skal ikke tale om havne, kajer, fiskerianlæg, industrivirksomheder o. s. v.; og jeg tør i denne forbindelse slet ikke nævne boliger. Om hvert eneste område hedder det, at det skal have førsteprioritet — vi skal bare stramme os op. Det turde vel være overflødigt at sige, at hver eneste opgave må afvejes i forhold til de samlede ønsker og krav.

Problemet vedrørende ungdomsklubber har ud fra dette synspunkt været drøftet meget indgående, ikke alene på de almindelige planlægningsmøder, hvori også repræsentanter for det grønlandske landsråd deltager, men også i Grønlandsudvalget af 1960, der har ment, at man — naturligvis under hensyntagen til de presserende behov på alle de nævnte felter — i hvert fald burde skabe mulighed for én klub om året i den nu påbegyndte 5 års periode. Hvis man følger denne målsætning, skulle der være dækning for omkring $\frac{1}{5}$ af de unge mellem 15 og 19 år i industrierne — altså en nogenlunde forsvarlig dækning.

Hvad angår ledere til klubarbejde, har der trods de vanskelige forhold ikke været vanskeligheder på dette område; men vi står over for en opgave, hvor man er bundet af en række hensyn, bl. a. dette, at der i Grønland jo ikke er tale om et færdigudbygget samfund. Jeg er enig i, at navnlig ungdomsklubberne er et felt, hvor man må være opmærksom på enhver mulighed, der byder sig, således at dette arbejde kan forceres mest muligt.

Hr. Holger Hansen spurgte, hvorfor en kommunal skole ikke kunne komme på tale, og hvorfor kommunal støtte ikke kunne ydes til klubberne. Det forudsætter ikke mindst på det økonomiske område en strukturel ændring af det grønlandske samfund, også når det drejer sig om tilvejebringelse af de direkte lokale indtægter, der jo er en forudsætning for, at der kan ydes noget økonomisk.

Om den lokale forældreindflydelse vil jeg mene, at der er taget rimeligt hensyn i en udstrækning, der er accepteret i Grønland; en videre udvikling heraf vil naturligvis påkalde en indsats på mange områder.

Hr. Lembourn spurgte, om man ikke

kunne tænke sig en udvidelse af ungdomsklubbernes målsætning, en udvidelse af de egentlige opgaver til at omfatte deltagelse i en forskole eller en omskoling med et mere erhvervsmæssigt sigte. Jeg tror, der her må være tale om en særlig opgave, men det er givet — og det lægger jeg megen vægt på — at de påtænkte seniorklubber i meget høj grad kan behandle emner, der belyser en række problemer og giver baggrund for at udvikle trangen til en mere teknisk betonet omstilling til erhvervskundskab; her tror jeg disse klubber vil have en overordentlig stor betydning, og det er også det, der er motivering for, at man indfører begrebet seniorklubber, der er noget ukendt hernede.

Hr. Bækgaard spurgte om behovet for børnehaveklasser. Jeg vil gerne her henvise til bemærkningerne til skolelovsforslagets § 2, stk. 3, hvoraf det fremgår, at landsrådet og lærerorganisationerne har lagt særlig vægt på, at denne paragraf blev udformet på en sådan måde, at der var pligt til at oprette børnehaveklasser, og det tager jeg som udtryk for et udtalt behov på dette område.

Derimod kan jeg ikke helt eksakt svare hr. Bækgaard, når han gerne vil vide lidt om udnyttelsesgraden for de allerede oprettede ungdomsklubber, sådan at forstå, at jeg ikke kan angive nogen procent; jeg kan kun sige, at udnyttelsesgraden er særdeles høj, endog højere, end vi kender den i klubarbejdet her, og det i sig selv er jo motivering for forslagets fremsættelse.

Hr. Rosing er i høj grad på hjemmebane, når det drejer sig om disse særlige problemer. Jeg ved, hr. Rosing på forskellig måde har været meget aktiv også i den meningsdannelse, der er gået forud, når det drejer sig om disse problemer.

Jeg takker for de fremsatte udtalelser og for den tilslutning, der er givet til en positiv behandling. I anledning af de udtalelser, der har været fremsat om det påkrævede i en hurtig gennemførelse af lovforslagene, tror jeg, jeg kan sige, at man lægger megen vægt på en hurtig gennemførelse af lovforslagene ikke mindst fra skolemyndighedernes side og fra den grønlandske befolknings side, og jeg vil henstille, at udvalget, så vidt det er gør ligt — naturligvis under hensyntagen til den grundige og sag-

[Ministeren for Grønland.]

lige behandling, der er givet udtryk for ønske om — fremmer arbejdet mest muligt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at de to lovforslag henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om privat finansiering af en fast forbindelse over Store-Bælt [af Ninn-Hansen m. fl.].

Valgt blev: *Horn, Boye Hansen, Egon Jensen, Peter Jørgensen, Hans Lund, Kaj Rasmussen, Søgaard, Tastesen, Holmberg, Enggaard, Guldberg, Peter Larsen, Ninn-Hansen, Jørgen Jensen, Stæhr Johansen, A. C. Normann og Aksel Larsen.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 8. februar kl. 14 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af regulerings-tidspunktet for arbejdsløshedsunderstøttelse i 1966.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om naturfredning.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om revalidering. (Om revaliderings- og forsorgsdirektoratet).

4) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om skolevæsenet i Grønland
og
forslag til lov om ungdomsklubber m. v. i Grønland.

Angående folketingets øvrige arbejde i den følgende uge henviste formanden til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 11³⁵.

59. møde.

Tirsdag den 8. februar kl. 14.

Formanden: Under henvisning til § 2, stk. 5, i lov nr. 257 af 27. maj 1950 om omnibus- og fragtmandskørsel med motor-køretøjer, således som denne er ændret ved lov nr. 101 af 25. marts 1959 og lov nr. 97 af 31. marts 1965, anmoder ministeren for offentlige arbejder i skrivelse af 4. d. m. om, at der må blive foretaget valg af 6 medlemmer og 6 stedfortrædere til for tiden 1. april 1966-1. april 1970 at indtræde i det i førstnævnte lovbestemmelse omhandlede landsnævn.

Medlem af folketinget Rimstad har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for kulturelle anliggender at stille følgende spørgsmål:

„Finder ministeren, at den udsendelse om Vietnamkonflikten, som fjernsynet viste ikke mindre end tre gange i løbet af fredagen den 4. februar d. å. i et skole-TV-program, var af en så objektiv og hæderlig standard, at den egnede sig som nutidsorientering for dansk skoleungdom?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.